בארעא דמצרים, האָט דאָס גורם געווען דעם גלות מצרים כנ״ל. דערפאַר איז כאָטש כל דכפין ייתי וייכול כל דצריך ייתי ויפסח, מען דאַרף טאַקע אַלעמען מקרב זיין, אָבער מען דאַרף עס טאָן נאָר אין דעם וועג ווי תורה מאָנט, טאַקע ייתי וייכול, אָבער מיטן באַדינג אַז ייתי ויפסח, ער דאַרף און מוז מאַכן דעם גאַנצן סדר הפסח.

און דורך דעם וואָס מען גייט אין דער וועג, פועל׳ט מען, אַז הגם השתא הכא און השתא עבדין, פונדעסטוועגן איז לשנה הבאה בארעא דישראל און לשנה הבאה בני חורין.

(משיחת ליל ב׳ דחה״פ, תשי״ד)

פרשת ויחי

א. די ברכה מיט וועלכער יעקב אבינו האָט געבענטשט זיין זון אָשר איז: מאשר שמנה לחמו. זאָגט אויף דעם רש״י אַז דאָס מיינט, אַז ביי אים זאָל זיין אַ סך בוימל, און רש״י איז מוסיף אַז דאָס איז אויך געווען משה רבינו׳ס ברכה צו אָשר׳ן — וטובל בשמן רגלו [1].

מען האָט שוין אַ סך מאָל גערעדט וועגן דעם, אַז אַלע ענינים וואָס זיינען דאָ אין גשמיות, זיינען אויך דאָ אין רוחניות. און אדרבה — פון די ענינים אין רוחניות קומען אַראָפּ די זעלבע ענינים אויך למטה אין גשמיות.

אויב דאָס איז אַזוי אין ענינים פון וועלט, איז מכל שכן וקל וחומר אַז די ענינים וועלכע שטייען אין תורה, זיינען דאָ אין רוחניות. וואָרום יעדער ענין פון תורה האָט דאָך אין זיך ניט נאָר דעם פשט נאָר אויך דעם רמז, דרוש און סוד.

אַזוי אויך די ברכה „מאשר שמנה לחמו״ און „וטובל בשמן רגלו״ איז כאָטש אין מקרא יוצא מידי פשוטו [2], אַז ס׳איז טאַקע געווען — פשוט אין גשמיות — אַ סך זיתים (אוילבירטן) אין דער נחלה פון אשר, ווי רש״י ברענגט דערויף דעם סיפור וואָס ווערט דערציילט אין גמרא [3], שעפּט דאָס אָבער ניט אויס דעם גאַנצן אינהאַלט פון פסוק, און עס איז זיכער פאַראַן דער ענין אויך אין רוחניות.

ב. דער ענין פון וטובל בשמן רגלו אין רוחניות איז:

שמן איז אַ רמז (אָנדייטונג) אויף חכמה [4], וואָס חכמה איז דער העכסטער טייל ביי דעם מענטשן. רגל איז דער נידעריקסטער טייל פון מענטשן. וטובל בשמן רגלו מיינט, אַז — רגל נוצט זיך מיט שמן, ד. ה. אַז כאָטש אויסערלעך איז דאָך רגל די נידעריקסטע מדריגה, פונדעסטוועגן איז פאַראַן אין איר גאָר אַ גרויסע מעלה, ביז אַז אפילו חכמה — שמן — קומט ניט צו דער מעלה,

---

1) דברים לג, כד.

2) שבת סג, א.

3) מנחות פה, ב.

4) ראה שם.

וואָס דערפאַר באַנוצט זיך רגל מיט שמן.

אַזוי געפינען מיר אויך בזמן המשיח — ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים[5]). שמן איז חכמה, זיתים איז דער מקור פון שמן. און הר הזיתים איז נאָך העכער פון זיתים, וואָרום דאָס איז דאָך דער אָרט פון וועלכן עס קומען אַרויס זיתים. איז דאָך פאַרשטאַנדיק אַז הר הזיתים איז גאָר אַ דערהויבענע מדריגה, און פונדעסטוועגן זאָגט מען, ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים, אַז רגלים שטייען נאָך העכער פון הר הזיתים.

דער ענין פון שמן מיט רגל אין עבודה איז: שמן (חכמה) מיינט אַז ער לערנט תורה און איז מקיים מצוות ווייל ער האָט אין דעם אַ פאַרשטאַנד און אַ געשמאַק. אָבער רגל מיינט, אַז זיין עבודה איז מצד קבלת עול. איז כאָטש אין פלוג איז דאָס אַ נידעריקע מדריגה, וואָרום ער האָט דאָך אין דעם ניט קיין געשמאַק און קיין חיות, מער ניט ווי קבלת עול אַליין, פונדעסטוועגן, איז דאָ אַ מעלה אין עבודה מצד קבלת עול אויף עבודה מצד טעם ודעת, ווי מען וועט ווייטער דערקלערן.

און דערפאַר איז אויך אין גשמיות (וואָס די ענינים אין גשמיות נעמען זיך פון רוחניות כנ״ל) פאַראַן אַ מעלה אין רגל אויפן ראש, וואָס דער רגל דוקא איז משלים דעם ראש, כמבואר בלקוטי תורה פ׳ נצבים[6]).

ג. אויף צו פאַרשטיין די מעלה פון רגל אויף ראש, אויך צו פאַרשטיין די שייכות פון מעלת הרגל מיט שבט אָשר, דאַרף מען פריער דערקלערן דעם ענין פון מחנה דן, וואָס שבט אָשר איז געווען פון זיין מחנה.

מחנה דן איז געווען מאסף לכל המחנות[7]). זיי זיינען געגאַנגען צום סוף פון אַלע מחנות, און דורך דעם האָבן זיי געהאַט די מעגלעכקייט צו געפינען אַלע זאַכן וואָס די פריערדיקע מחנות האָבן פאַרלאָרן, און אומקערן זיי צו זייערע בעלי־בתים.

דאָס הייסט, אַז ניט קוקנדיק אויף דעם וואָס מחנה דן זיינען געגאַנגען צום סוף, וואָס דאָס ווייזט אַז זיי זיינען געווען נידעריקער פון די אַנדערע מחנות — בחינת רגל,

פונדעסטוועגן — און אדרבה, מצד דעם גופא — האָבן זיי אומגעקערט די אבידות צו די אַנדערע מחנות.

ד. ווי געזאָגט פריער, איז אַלע ענינים אין גשמיות נעמען זיך און דייטן אָן אויף זייער ענין אין רוחניות.

דער ענין פון אבידה איז אַזוי ווי עס זאָגן די רז״ל[8]) איזהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנים לו. זאָגט אויף דעם חסידות[9]) אַ פירוש, אַז מלמעלה גיט מען יעדן אידן דעם מ״ה[*9]), ד. ה. דעם כוח פון ביטול צו אלקות. אָבער מצד דעם יצר־הרע, וואָס ווערט אָנגערופן מלך זקן

5) זכרי׳ יד, ד. זע אויך הוספות לס׳ החקירה — להצ״צ — ד״ה במו״נ כו׳ ועמדו רגליו.

6) זע אויך לקו״ש ח״ב ע׳ 398 ואילך.

7) ברש״י עה״ת בשם הירושלמי, במדבר י, כה.

8) חגיגה ד, א.

9) לקו״ת במדבר צא, ג. שם דברים לג, א.

*9) ווי דער לשון: ונחנו מה.

וכסיל [10]) — שוטה — קען מען פאַרלירן חס ושלום דעם מ״ה. און די אבידה ווערט געפונען און אומגעקערט דורך מחנה דן — מאסף לכל המחנות.

די מחנות וואָס זיינען געגאַנגען פריער, און געווען נאָענט צום משכן, אַפילו שבט לוי און אַפילו בני קהת, קען ביי זיי זיין אַ מציאות, אַז זיי זאָלן פאַרלירן דעם מ״ה און ביטול צו אלקות. נאָר ביי מחנה דן — בחינת רגל דוקא, איז ניט נאָר וואָס דער מ״ה וואָס אין זייער נשמה איז גאַנץ, נאָר נאָך מערער, זיי קערן אום דעם מ״ה און ביטול אויך צו אַלע אידן.

אַזוי ווי מ׳האָט גערעט פריער, אַז דער רגל דוקא איז משלים דעם ראש.

ה. און דאָס איז אויך וואָס שטייט (אין היינטיקער סדרה) דן ידין גו׳. די גמרא [11]) זאָגט: ההוא דאמר דונו דיני אמרי שמע מינה מדן קאתי דכתיב דן ידין גו׳.

די הנהגה פון „דונו דיני״ איז, אַז אויף יעדער זאַך, אַפילו אויף גאָר אַ קלייניקייט, קוקט ער אַריין ווי איז דער דין אין שולחן ערוך. ער ווייס, אַז די וועלט איז ניט הפקר, און אויך אויף דער קלענסטער זאַך, איז דאָ אַ הוראה אין תורה.

די הנהגה קומט מצד קבלת עול דוקא. בשעת די עבודה אין תורה ומצוות איז מצד טעם ודעת — מצד פאַרשטאַנד, — איז דאָך אויך לויט דעם שכל פון תורה פאַראַן אַ חילוק פון אַ גרויסע זאַך ביז אַ קליינע.

והראי׳ וואָס תורה רופט אָן איינע קלה שבקלות און די צווייטע — חמורה שבחמורות. אָבער מצד קבלת עול זיינען קלות שבקלות וחמורות שבחמורות גלייך [12]), ווייל ביידע גלייך זיינען דעם אויבערשטנס גזירות.

און דאָס איז די עבודה פון מחנה דן — קבלת עול. וואָס דערפאַר איז דאָס בגילוי — אויסערלעך — אַ נידעריקע מדריגה, וואָרום ער האָט דאָך ניט אין דעם קיין פאַרשטאַנד און געשמאַק, אָבער באמת ובפנימיות, איז קבלת עול העכער פון השגה און דאָס איז אין צוויי ענינים:

א) השגה — פאַרשטאַנד — איז באַגרענעצט. ובמילא, מיט השגה קען מען ניט נעמען אלקות — ג־ט־לעכקייט, — ווייל אלקות איז בלי גבול — אומבאַגרענעצט. איז בשעת ער דינט דעם אויבערשטן מצד שכל, נעמט ער אים — דעם אויבערשטן — אין אַ באַגרענעצטן אופן, אויף וויפל זיין שכל קען משיג זיין. דאַקעגן קבלת עול איז די איבערגעגעבנקייט צום אויבערשטן אַזוי ווי ער — דער אויבערשטער — איז בלי גבול — אומבאַגרענעצט.

ב) אויסער דער מעלה פון קבלת עול אויף השגה, וואָס קבלת עול דערלאַנגט העכער פון השגה, איז אויך דאָ די מעלה אין קבלת עול וואָס דאָס איז דער יסוד פון כל העבודה, אויך פון דער עבודה וואָס על פי טעם ודעת. וואָרום אויף שכל אַליין טאָר מען ניט בויען, און בכדי אַז דער שכל זאָל זיין ווי ער דאַרף

10) קהלת ד, יג. רש״י שם.

11) פסחים ד, א.

12) זע יל״ש יתרו רמז צחר. ירושלמי פאה א, א. דב״ר רפ״ו ועוד.

זיין, איז עס פריער דורך קבלת עול דוקא. ווי ער זאָגט אין תניא[13]) בשם הזהר „ואי האי לא אשתכח גבי' לא שריא בי' קדושה"[14]).

ו. און לויט דעם וועט מען פאַרשטיין דעם ענין וואָס מחנה דן איז געגאַנגען צום סוף, מאסף לכל המחנות, וואָס אין דעם זיינען פאַראַן דריי טעמים:

א) ווייל זייער עבודה איז געווען בקבלת עול, וואָס בגילוי — אויסערלעך — איז דאָס אַ נידעריקע מדריגה, בחינת רגל. און וויבאַלד אַז זייער מדריגה אין רוחניות איז געווען (בגילוי) בסוף, דערפאַר איז אויך זייער אָרט בגשמיות געווען צום סוף.

ב) מצד דעם ביטול פון קבלת עול, האָבן זיי זיך מוסר נפש געווען אויף צו זיין מאספים לכל המחנות, אפילו צו די הינטערשטעליקע פון אידן, כאָטש אַז דורך דעם האָבן זיי געדאַרפט זיין ווייט פון דעם משכן און צום סוף.

וואָרום בשעת ער שטייט אין ביטול פון קבלת עול, איז ער ניט קיין מציאות פאַר זיך. זיין גאַנצע מציאות איז נאָר דער קיום רצון העליון. אים איז ניט נוגע וואָס וועט זיין מיט אים, אים איז נוגע נאָר אַז דער רצון העליון זאָל זיך דורכפירן. און דערפאַר איז ביי אים רעכט אַז ער אַליין זאָל זיין ווייט פון משכן און צום סוף, אַבי מקיים זיין רצון העליון דורך מקרב זיין אַ אידן צו ג־טלעכקייט.

ג) מחנה דן, קבלת עול, גיט אַ קיום און איז דער יסוד פון דער גאַנצער עבודה, אויך צו השגה, אַט אַזוי ווי רגל און יסוד, וואָס אויף זיי שטייט דער גאַנצער בנין, און זיי האַלטן אונטער דעם קאָפּ.

ז. די הוראה פון דעם אין עבודה איז:

אויך דער וואָס לערנט תורה און איז מקיים מצות אויף דעם דערהויבענסטן אופן, ביז אַז ער שטייט נאָענט צום משכן און אָרון, פונדעסטוועגן, אויב ער טראַכט נאָר וועגן זיין אייגענער טובה, (אפילו בשעת דאָס רעדט זיך וועגן זיין רוחניות'דיקער טובה) און עס פעלט ביי אים די איבערגעגעבנקייט צו טאָן אַ טובה אַ צווייטן אידן, איז וויבאַלד עס פעלט ביי אים דער ענין פון ואהבת לרעך כמוך[15]), יסוד כל התורה, קען ער פאַרלירן דעם מ"ה שבנפשו[16]).

דוקא דער וואָס גיט זיך אַוועק מיט אַ מסירת נפש אויף אהבת ישראל, דער דוקא איז זיכער מיט זיך אַליין, אַז ער וועט זיין גאַנץ, און ער קערט אום אויך די אבידות הרוחניות (די רוחניות'דיקע פאַרלוסטן) צו אַ צווייטן אידן.

ח. די מעלה צו וועלכער מען דערגרייכט דורך דער עבודה פון קבלת עול און מסירת נפש אויף אהבת ישראל, זאָגט ער אין פ' ברכה אין דער ברכה פון שבט נפתלי וואָס ער איז געווען צום סוף פון מחנה דן גופא — „ים ודרום ירשה"[17]).

די ווערטער „ים ודרום ירשה"

13) פרק מא.

14) די דערקלערונג אויף די צוויי אויבנדערמאָנטע מעלות זע לקו"ש ח"ב ע' 426 ואילך.

15) ויקרא יט, יח.

16) זע תניא פל"ב. שבת לא, א.

17) דברים לג, כג.

זיינען דריי מדריגות, מיט אַ סדר פון מלמטה למעלה.

„ים": עס שטייט אין גמרא[18], שכינה במערב, ד. ה. אַז כאָטש מערב־זייט איז איינע פון די ד' רוחות, און איז אויך מוגבל בגדר מקום, אַזוי ווי די איבעריקע רוחות, פונדעסטוועגן, איז אין צד מערב פאַראַן גילוי השכינה מערער ווי אין די איבעריקע רוחות.

„ודרום": עס שטייט אין לקוטי תורה[19]) אַז אין דרום איז די שטאַרקסטע היץ פון דער זון. אויף שמש שטייט[20]): שמש (ומגן) הוי' (אלקים), וואָרום דאָס איז העכער פון „ים"[21]). „ים" איז דער כוח אלקי ווי ער איז שוכן און איז מוגדר בגדר זמן ומקום. (דערפאַר איז דער לשון: שכינה במערב)[22]). אָבער אין „דרום" איז דער גילוי פון שמש הוי', הי' הוה ויהי' כאחד[23]) וואָס איז העכער פון זמן ומקום (צייט און אָרט).

„ירשה": דער חילוק פון ירושה ביז מכירה ומתנה איז:

אין מכירה דאַרף דער לוקח געבן געלט. במילא איז די גרויסקייט און די ווערדע פון דער זאַך וואָס דער מוכר גיט אים, לויט דער ווערדע פון די געלט וואָס דער לוקח גיט.

אויך אין מתנה וואָס דער נותן גיט צום מקבל אומזיסט, זאָגט מען[24]): אי לאו דעביד לי' נייחא לנפשי' לא הוה יהיב לי' מתנתא. ובמילא איז פאַרשטאַנדיק, אַז אויך די מתנה וועלכע ער באַקומט ענדערט זיך (כאָטש עס איז ניט אויסגעמאָסטן) לויט דער גרויסקייט פון דעם נחת רוח וואָס דער מקבל האָט פאַרשאַפט דעם נותן.

אָבער אין ירושה האָט אינגאַנצן ניט קיין שייכות דער מצב פון יורש און זיין עבודה. ירושה קומט במילא און אויך צו אַ קטן ביותר.

די זעלבע זאַך איז אויך אין רוחניות[25]): מכירה ומתנה מיינט דער גילוי אור אלקי וואָס איז אויסגעמאָסטן לויט דעם מענטשנס עבודה, וואָס אַן ענדערונג אין דער עבודה פון מענטשן ענדערט דעם אופן פון דעם גילוי. אָבער ירושה איז דאָ ביי אַלע אידן (וואָרום בנים אתם להוי' אלקיכם[26]), ובמילא איז יעדער איד אַ יורש), ס'איז העכער פון כלי המקבל און האָט ניט קיינע הגבלות.

ט. דורך וואָס קומט מען צו צום „ירשה", — דורך דער עבודה פון קבלת עול און מסירת נפש אויף אהבת ישראל. ווי געזאָגט פריער, אַז דורך עבודה על פי טעם ודעת קען מען נעמען אלקות נאָר אין אַ באַגרעניצטן אופן, לויט דער גרויסקייט פון זיין שכל, אויף וויפל ער קען משיג זיין. אָבער קבלת עול איז די איבערגעגעבנקייט צום אויבערשטן ווי ער איז בלי גבול.

און כאָטש, ווי געזאָגט פריער, ירושה איז דאָ ביי אַלע אידן, פונ־

---

18) ב"ב כה, א.

19) זע לקו"ת ר"פ תזריע.

20) תהלים פד, יב.

21) זע דעת זקנים מבעלי התוספות דברים לג, כג: ים זה עוה"ז, דרום — עוה"ב.

22) זע תניא פרק מב.

23) שער היחוד והאמונה (תניא) פ"ז.

24) מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"ב קנו, א. (בשינוי לשון).

25) זע ד"ה תורה צוה תש"ב (קונטרס קטן).

26) דברים יד, א.

דעסטוועגן קען דאך דאס אבער זיין אויך בהעלם — פארהוילן — (וכנ״ל בענין איזהו שוטה זה המאבד כל מ״ה שנותנים לו) און דורך קבלת עול איז דאס בגילוי — אנטפלעקט.

י. אין מחנה דן גופא איז שבט אשר געווען דער מיטלסטער שבט, ניט קצוות, נאר אמצעי משובח[27], פנימיות שברגל.

אזוי ווי מחנה דן אין אלגעמיין האט גע׳פועל׳ט אויך אין אלע אידן כנ״ל, אזוי אויך שבט אשר בפרט האט משפיע געווען צו אלע אידן, און ווי עס שטייט ביי אשר (בפ׳ ברכה)[28] יהי רצוי אחיו, און רז״ל[29] זאגן אז ער האט געגעבן שפייז צו די איבעריקע אידן בשנת השמיטה.

יא. מען דארף אבער פארשטיין די שייכות פון דער השפעה פון שבט אשר צו שמיטה דוקא.

אויך דארף מען פארשטיין: ביי שמיטה שטייט דאך אין תורה וכי תאמרו מה נאכל גו׳ וצויתי את ברכתי גו׳[30], האט דאך די ברכה געדארפט זיין ביי אלע שבטים, איז פארוואס האבן זיי געדארפט אנקומען צו שבט אשר דוקא?

יב. דער ענין השמיטה (היי־יאר איז דאך שנת השמיטה) ווערט דערקלערט אין פסוק, אז עס דארף זיין שביתת הארץ אין די מלאכות פון חרישה וכו׳, בחריש ובקציר תשבות[31], די מלאכות וועלכע זיינען פארבונדן מיט מענטשלעכער שפייז, דארפן אפגעשטעלט ווערן. זאגט אויף דעם דער פסוק: וכי תאמרו מה נאכל, און ענטפערט, וצויתי את ברכתי גו׳.

איז דאך אין פלוג ניט פארשטאנדיק, נאך וואס דארף מען דעם יתור לשון וכי תאמרו גו׳? נאך מער — וואס דארף תורה אויפטאן א קשיא? ווייבאלד אבער אז ס׳איז א שאלה אין תורה, מוז מען זאגן אז אויך די קשיא האט אן ארט אין קדושה.

דאס מיינט, אז דער אויפטו פון שמיטה איז, עס זאל זיין ניט אין דעם אופן אז עס שטעלט זיך ניט לכתחילה קיין קשיא, נאר דער ענין השמיטה איז אז עס שטעלט זיך דוקא יא א קשיא און א שטארקע קשיא און פונדעסטוועגן שטעלט ער זיך אפ פון ארבעטן, ווי דער אויבערשטער האט געהייסן.

מצות שמיטה איז פארבונדן מיט אזא פלאץ און מיט אזעלכע ענינים, אז ס׳איז דא אן ארט אויף א קשיא, און פונדעסטוועגן ווירקט עס ניט אויף דער הנהגה פון אידן, און דערפאר איז **וצויתי את ברכתי.**

אויך דער וצויתי את ברכתי איז ניט אין אן אופן, אז מען וועט ניט דארפן אנקומען צו תבואות הארץ, אזוי ווי עס איז געווען ביי משה׳ן וואס לחם לא אכל ומים לא שתה[32]. עס איז אויך ניט באופן, אז עס זאל זיין א כוח אין דער אכילה פון שנה הששית, אז מיט דעם כוח פון עסן פון דעם זעקסטן יאר וועט מען זיין זאט אויך דעם זי־

27) מגילה כא, ב.
28) דברים לג, כד.
29) תרגום יונתן וירושלמי ע״פ זה. ספרי שם.
30) ויקרא כה, כ־כא.
31) שמות לד, כא.
32) שם, כח.

בעטן יאָר, אַזוי ווי ביי אלי' הנביא וואָס ער האָט זיך געשפּייזט פערציק טעג מיט דעם כוח פון איין מאָל עסן [33]), נאָר עס וועט זיין וצויתי את ברכתי, עס זאָל זיין ברויט און שפּייז אין זיבעטן יאָר גופא.

און ניט אַזוי ווי מן וואָס מען האָט אין אים געפילט אַלע טעמים [34]) און עס איז ניט געווען אין אים קיין פסולת [35]), נאָר פּשוט'ער גשמיות'דיקער ברויט, אויך מיט די חסרונות און פסולת פון גשמיות.

און דאָס וועט זיין ניט בהר סיני, אָדער במדבר — נאָר אין די פעלדער און וויינגערטנער פון ארץ ישראל.

און ניט קוקנדיק אַז עס איז אַזוי פאַרבונדן מיט גשמיות און אַפילו מיט חומריות — ביז עס שטעלט זיך אַ קשיא וכי תאמרו מה נאכל, פונדעסטוועגן טוט ער די מצוה מיט קבלת עול, און דורך דעם איז וצויתי את ברכתי, אין דעם מזון הגשמי עד למטה מטה.

און דערמיט וועט אויך זיין פאַרשטאַנדיק, וואָס כאָטש אויף שמיטה שטייט ושבתה הארץ שבת להוי' [36]), פונקט ווי ביי שבת [37]), פונדעסטוועגן זיינען דאָס פּשוט'ע וואָכעדיקע טעג, ניט ווי שבת וואָס איז אָסור במלאכה, אַפילו ניט ווי יום טוב, וואָס עס איז מותר בלויז מלאכת אוכל נפש און די אַנדערע מלאכות זיינען אָסור, נאָר שמיטה זיינען אַלע מלאכות מותר, עס זיינען געוויינלעכע

33) מלכים א יט, ח.
34) יומא עה, א.
35) שם, ב.
36) ויקרא כה, ב.
37) זע תו״כ אויפן אָרט.

וואָכן־טעג. און אין וואָס מאָנט מען דעם שבת להוי' — אין די פּשוט'ע ענינים ארץ — ערדישע זאַכן — שהכל דורסין עלי', דאָרטן דאַרף זיין שבת להוי'.

יג. דערמיט וועט מען פאַרשטיין, פאַרוואָס דער וצויתי את ברכתי — די ברכה און די המשכה פון פנימיות אין אַן אַנטפּלעקטן אופן — איז געווען איבערהויפּט אין חלק פון אָשר.

בכדי דורכצופירן די עבודה פון שבת להוי' אין ענינים הגשמים און אין אַן אָרט פון העלמות והסתרים ביז אַפילו אין אַן אָרט פון קשיות, איז דאָס דורך קבלת עול דוקא, וואָס מיטן כוח פון קבלת עול קען מען גיין אויך [38]) אין אַן אָרט פון פינסטערניש.

און בכדי מגלה זיין אין דעם פון שרש ומקור הפנימי — איז דאָס בפרט און דוקא ביי אָשר'ן, וואָס ער איז די בחינה פנימית שברגל.

און זייענדיק אַ מאסף לכל המחנות, האָט שבט אָשר דאָס ממשיך געווען צו אַלע אידן, ווי די רז״ל זאָגן שהי' מזין את כל ישראל בתבואות (ער פלעגט שפּייזן אַלע אידן מיט תבואות).

יד. לויט דעם וואָס איז דערקלערט געוואָרן וועגן שבט אשר, וועט מען אויך פאַרשטיין דעם ענין פון „מאשר שמנה לחמו״ און „וטובל בשמן רגלו״.

ביי אָשר'ן האָט געלויכטן די מעלה פון קבלת עול פון זיין שרש און פנימיות, מעין לעתיד לבוא, וואָס דעמאָלט וועט זיין מעשה גדול [39]).

38) ראה לקו״ש ח״ב ע' 419 ואילך.
39) ד״ה ועבדי דוד תש״ח.

און דורך דער עבודה פון שמיטה — קבלת עול, וועט מען זוכה זיין צום גילוי דלעתיד, צום תרצה הארץ את שבתותי'[40], וואָס דאָס ברענגט רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב[41].

(מלוקט משיחות שמחת ביה"ש, ש"פ בראשית, תשי"ט)

טו. וועגן דעם שכר וועלכן מען באַקומט דורך דער עבודה פון אשר — זאָגט אויף דעם דער מדרש[42] אין היינטיקער סדרה: „מאשר שמנה לחמו — שהוא מעמיד בגדי שמונה". אַזוי טייטשט אויך רש"י (אין צווייטן פשט) אויפן פסוק יהי רצוי אחיו שהיו בנותיו נאות כו' נשואות לכהנים גדולים — זיינע טעכטער זיינען געווען שיין און פאַרהייראַט צו כהנים גדולים (וועלכע גייען אין שמונה — אַכט בגדים).

וואָס פאַר אַ שייכות האָט בנות נאות צו כהנים גדולים? מוז מען דאָך זאָגן, אַז דער ענין פון שיינקייט דאָ מיינט אַ רוחניות'דיקע שיינקייט, וואָס איז שייך צו כהונה גדולה.

דער ענין פון אשה איז דאָך אעשה לו עזר כנגדו[43], אַ הילף פאַר דעם מאַן אין זיין עבודה. און ווי מען געפינט דאָס אין דעם ענין פון עבודת כהן גדול בפרט, אַז בשעת זיין עבודה יום כיפור לפני ולפנים, איז געווען נוגע דער וכפר בעדו ובעד ביתו[44] זו אשתו, און אָן דעם האָט ער ניט געקענט טאָן זיין עבודה[45].

די אמת'ע שיינקייט פון דער אידישער פרוי, דער כל כבודה בת מלך פנימה[46], וואָס דאָס מיינט ענין הצניעות — דאָס ברענגט און העלפט כהונה גדולה[47].

און דורך וואָס איז מען זוכה צו דעם — דורך דער עבודה פון דונו דינא. בשעת אַז די הנהגה איז מיט קבלת עול, על פי שלחן ערוך, ובכלל זה ענין הצניעות, איז מען זוכה אויפצושטעלן אַ דור ישרים מיט בנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצוה, ביז צו כהנים גדולים, ד. ה. קינדער וואָס גייען אַריין אין קדשי הקדשים וואָס דאָרטן איז נאָר דער אָרון מיט די לוחות אויף וועלכע עס זיינען אויסגעקריצט די עשרת הדברות, ניט אָנגעשריבן מיט טינט וואָס איז אַ צוגעגעבענע זאַך צום פאַרמעט, נאָר איינגעקריצט אויף די לוחות, אַז ער מיט דער תורה זיינען איין זאַך[48].

טז. לויט דעם וועט מען אויך פאַרשטיין, וואָס ער זאָגט פריער אין פסוק, ברוך מבנים אשר, ברענגט רש"י בשם הספרי, אין לך בכל השבטים שנתברך בבנים כאשר, און רש"י זאָגט אויף דעם, ואיני יודע כיצד.

רש"י זאָגט ואיני יודע כיצד, ווייל אין דעם מנין בני ישראל זעט מען ניט אַז אין שבט אשר זאָל זיין אַ גרעסערע צאָל ווי אין די אַנדערע שבטים.

מען דאַרף דערקלערן די ווערטער פון ספרי, לויט דעם מאמר רז"ל שקול זה כנגד כו'[49], אַז ער וועגט אַריבער אַלע אַנדערע שבטים מצד די באַזונדערע מעלות וועלכע זיינען פאַ־

40) ויקרא כו, לד.
41) תהלים פה, ב. במדרש שם.
42) ב"ר צח, טז. שם עא, י.
43) בראשית ב, יח.
44) ויקרא טז, ו.
45) ער האָט געמוזט זיין פאַרהייראַט, זע יומא ב, א.
46) תהלים מה, יד.
47) יומא מז, א. במדבר רבה פ"א, ג.
48) זע לקו"ש ח"ב ע' 320.
49) ברכות ו, ב.

ראַן ביי אים, און, אין אונזער ענין מיינט מען, דאָס גרויס נחת פון קינדער. דורך דער הנהגה מיט קב־לת עול אין חינוך אויף אַזאַ אופן, איז מען זוכה צו קינדער וועלכע גייען בדרכי התורה ומצוות וכו', און מען האָט פון זיי פיל נחת, מערער און מערער ווי פון אַ סך קינדער.

דערמיט איז מובן וואָס ס'שטייט: וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק [50]; פרעגט דער רבי (מהורש"ב) נ"ע: ער זאָגט וארבה את זרעו און פירט אויס אַ בן יחיד, יצחק'ן? נאָר דער ענין איז ווי דערקלערט, אַז מען קען האָבן נחת פון איינעם מערער ווי פון אַ סך, ביז אַז עס קען זיין איינער און איז שקול כנגד ששים רבוא, אַזוי ווי משה רבינו שהי' שקול כנגד כל ישראל [51]) ואין דור שאין בו כמשה [52]). און צו אַזאַ קינד איז מען זוכה דורך אַן עבודה פון קבלת עול דוקא.

יז. די שייכות פון זוכה זיין צו גוטע קינדער מיט דער עבודה פון קבלת עול, וועט מען פאַרשטיין מיט דעם וואָס עס שטייט אין מדרש [53]), אַז פאַר מתן תורה האָט דער אויבערשטער געפאָדערט פון אידן, זיי זאָלן צושטעלן ערבות. די אידן האָבן פאָרגעלייגט פאַרשידענע ערבים, אָבער דער אויבערשטער האָט עס ניט אָנגענומען ביז די אידן האָבן געזאָגט בנינו ערבים בעדנו — אונזערע קינדער זיינען ערבים פאַר אונז.

די דערקלערונג דערפון איז: במשך די יאָרן פון מענטשלעכן לעבן זיינען פאַראַן פאַרשידענע מדריגות: בן חמש למקרא וכו' ווי די משנה רעכנט אויס אין אָבות פרק ה' אַלע מדריגות אויספירלעך, ביז מען קומט צו שלימות המוחין, וואָס דאָס באַקומט מען צו צוואַנציק יאָר. ווי עס זיינען באַוואוסט [54]) די חילוקים פון בן שש, בן י"ג און בן עשרים, און אויך נאָך עשרים זיינען פאַראַן פיל מדריגות. און תנוקות של בית רבן זיינען אין דער בחינה פון רגל.

און וויבאַלד אַז אַלע אידן זיינען אַ קומה אחת שלימה [55]), במילא, איז אַזוי ווי ביי יעדערן בפרט איז דער רגל מעמיד דעם ראש (אין גשמיות), און אויך אין רוחניות איז קבלת עול האַלט אויף די השגה, אַזוי אויך בכללות ישראל, טוען אויף די רגלים אויך אין דעם ראש.

און ווי אויבן דערקלערט, אַז מחנה דן, בחינת רגל, האָט געגעבן אַ שלימות אויך בשאר המחנות.

און אַזוי ווי אין אַלע ענינים האָט מען געדאַרפט אָנקומען צו די רגלים, אַזוי אויך ביי מתן תורה, און דערפאַר איז מתן תורה לכל ישראל געווען דורך די ערבות פון תנוקות של בית רבן דוקא. ווייל תשב"ר, בחינת רגל, זיינען דער יסוד פון דעם גאַנצן אידישן פאָלק. און ווי ער פירט דאָרט אויס אין מדרש, מפי עוללים ויונקים יסדת עוז.

לויט דעם קען מען דערקלערן די שייכות פון גוטע קינדער צו קבלת עול, ווייל בידע זיינען בבחינת רגל כנ"ל, דערפאַר איז מען זוכה דורך דער הנהגה פון קבלת עול צו בנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצות.

(משיחת שמח"ת, תשי"ט)

---

50) יהושע כד, ג.
51) זע רש"י שמות יח, א.
52) בראשית רבה נו, ז.
53) שיר השירים א, ד, א.
54) שו"ע חו"מ סרל"ה. פי' המלות — לאדמו"ר האמצעי — סעיפי ב־ד.
55) לקוטי תורה דברים מד, א. ספר המצות להצ"צ מצות אהבת ישראל.

פרשת שמות

א. אויפן פסוק כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל הבת תחיון, פרעגט מען ¹), צוליב וואָס האָט פרעה געדאַרפט אויספירן: וכל הבת תחיון (מען זאָל לאָזן לעבן די טעכטער) — ער איז דאָך אויסן געווען אַז די ביי־געבוירענע זין זאָל מען אַריינוואַרפן אין טייך, און דאָס וואָס וועט זיין מיט די טעכטער האָט אים ניט אינ־טערעסירט, און פון דעם וואָס ער פירט אויס וכל הבת תחיון איז דאָך משמע אַז „וכל הבת תחיון" איז אויך אַ גזירה.

די דערקלערונג דערפון איז: „תחיון" איז דער טייטש און דיוק: איר זאָלט זיי לאָזן לעבן — באַלעבן. די זעלבע מצריים, וועמען פרעה האָט אָנגעזאָגט אַז זיי זאָלן אַריינוואַרפן אידישע קינדער אין טייך, בכדי אָפּ־צוטויטן ר"ל זייער גוף, האָט ער זיי אויך אָנגעזאָגט אַז די שארית הפליטה קינדער וועלכע וועלן בלייבן לעבן (בגשמיות), זאָלן זיי — די מצריים — מחי' זיין זיי — דערציען אין זייער דרך, אין לעבנסוועג פון מצרים, בכדי אָפּצוטויטן ר"ל זייער נשמה.

דערמיט איז אויך פאַרשטאַנדיק דער שינוי הלשון, וואָס צו די אידי־שע מילדות האָט פרעה געזאָגט נאָר וועגן ניט טשעפּען די בנות — כדי לייכטער אויסצופירן ביי זיי די גזירה פון אָפּטויטן די זין — אָבער זיי האָט ער ניט געזאָגט תחיון — נאָר וחי' — זי זאָל בלייבן לעבן.

און פון דעם וואָס די תורה זאָגט ביידע גזירות צוזאַמען, אין דעם זעלבן פסוק, איז אַ ראַי' אַז דער „וכל הבת תחיון" איז ניט קיין קלע־נערע גזירה פון „כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", אָפּטויטן ר"ל די נשמה איז אַזוי האַרב ווי אָפּטויטן דעם גוף, און נאָך ערגער. ווייל ²): קשה מיתה רוחנית יותר ממיתה גשמית — אַ גייסטיקער טויט איז ערגער פון אַ קערפּערלעכן טויט.

ב. די דערמאָנטע גזירה פון וכל הבת תחיון, צו דערציען אידישע קינ־דער אין לעבן־קאָך פון מצרים, איז אויך מרומז אין דעם כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו.

דער טייך נילוס איז געווען די עבודה זרה פון מצרים, צו וועמען די מצריים האָבן געדינט. די פשוט'ע סיבה איז געווען, ווייל נילוס איז גע־ווען זייער קוואַל פון פרנסה. אין מצרים גייט ניט קיין רעגן און די פעלדער ווערן אָנגעטרונקען פון דעם טייך נילוס.

און דאָס איז היאורה תשליכוהו, וואָס באַדייט צוויי ענינים: א) גלות מצרים בגשמיות — אָפּטויטן ר"ל דעם אידישן גוף. ב) גלות מצרים ברוחניות — אַריינוואַרפן זיי אין דער עבודה זרה און תענוג פון מצרים — אָפּטויטן ר"ל זייער נשמה. וואָרום יאור באַשטייט פון וואַסער וואָס דאָס איז דער ענין פון תענוג (ווייל מים מצמיחים כל מיני תענוג ³)).

---

1) זע שמות רבה פ"א, יח.

2) דרך חיים פ"א (בשינוי לשון). זע אויך פירוש רש"י דברים כג, ט: „המחטיא לאדם קשה לו מן ההורגו".

3) תניא פ"א.